

ΤΟ «ΒΑΣΑΝΙΣΜΕΝΟ» ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ (Ιούνιος 2007)

Συγγραφέας: ΑΓΓΕΛΟΣ ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Οι λέξεις «Πρωτόκολλο του Κιότο» πρέπει να είναι τρεις από τις πλέον χιλιοειπωμένες στον κόσμο από το 1997. Από τότε δηλαδή που υπεγράφη στην ομώνυμη ιαπωνική πόλη πριν από μία δεκαετία η συγκεκριμένη συμφωνία με σκοπό να θέσει τους κατευθυντήριους προσανατολισμούς για τη μείωση των εκπομπών των αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου, κυρίως του διοξειδίου του άνθρακα. Πρόκειται για μία από τις πιο φιλόδοξες πρωτοβουλίες σε παγκόσμιο επίπεδο για την προστασία του περιβάλλοντος, η οποία όμως έχει προς το παρόν πέσει θύμα της προσκόλλησης, ακόμη και των κρατών που το έχουν επικυρώσει, σε ζητήματα εθνικού συμφέροντος.

Το Πρωτόκολλο του Κιότο είναι «παιδί» της Σύμβασης-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις Κλιματικές Αλλαγές, η οποία υπεγράφη το 1992 στο Ρίο ντε Τζανέιρο της Βραζιλίας. Ο σκοπός του, σύμφωνα με το επίσημο κείμενο, είναι «η σταθεροποίηση των συγκεντρώσεων αερίων, που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα σε ένα επίπεδο, το οποίο θα απέτρεπε την ανθρώπινη παρέμβαση στο κλιματικό σύστημα».

Τι ακριβώς προβλέπει όμως; Η βασική πρόβλεψη-δέσμευση συνίσταται στο ότι τα βιομηχανικά ανεπτυγμένα κράτη θα πρέπει ως την περίοδο 2008-2012 να έχουν μειώσει τις εκπομπές των επικίνδυνων αερίων κατά 5,2% σε σχέση με το έτος βάσης υπολογισμού, δηλαδή το 1990. Κάθε χώρα που υπέγραψε το Πρωτόκολλο ανέλαβε να εκπληρώσει συγκεκριμένους στόχους. Οι χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες τείνουν να θεωρούνται πιο ευαίσθητες σε θέματα περιβάλλοντος, θα πρέπει να μειώσουν (συνολικά) τις εκπομπές των ρυπογόνων αερίων σε ποσοστό 5%, ενώ οι ΗΠΑ κατά 7% και η Ιαπωνία κατά 6%. Αντιθέτως, κάποιες χώρες με χαμηλές εκπομπές αερίων έχουν τη δυνατότητα να την αυξήσουν μέχρι ενός συγκεκριμένου ορίου.

Προκειμένου το Πρωτόκολλο να τεθεί σε ισχύ, κάτι το οποίο τελικά έλαβε χώρα στις 16 Φεβρουαρίου 2005, έπρεπε να εκπληρωθούν δύο προϋποθέσεις. Η πρώτη ανέφερε ότι θα έπρεπε να έχει επικυρωθεί από τουλάχιστον 55 χώρες. Η δεύτερη, και δυσκολότερη στο να επιτευχθεί, ανέφερε ότι θα έπρεπε να έχει επικυρωθεί από επαρκή

αριθμό χωρών, οι οποίες όμως να παράγουν τουλάχιστον το 55% των εκπομπών αερίων που ευθύνονται για το φαινόμενο του θερμοκηπίου παγκοσμίως. Και οι χώρες αυτές έπρεπε να προέρχονται κυρίως από την ομάδα των βιομηχανικά ανεπτυγμένων χωρών.

Ο πρώτος στόχος επετεύχθη το 2000. Και ως σήμερα το Πρωτόκολλο έχει επικυρωθεί από συνολικά 173 κράτη. Ωστόσο, ο δεύτερος στόχος απεδείχθη πολύ πιο προβληματικός. Η ευθύνη για τούτο πέφτει βαριά στους ώμους των Ηνωμένων Πολιτειών, της χώρας με τις υψηλότερες σε ποσοστό εκπομπές ρύπων στον κόσμο.

Η Ουάσιγκτον, υπό την προεδρία του «αλλεργικού» σε ό,τι έχε να κάνει με πολυμερείς συμφωνίες Προέδρου Τζορτζ Μπους απεσύρθη από το Πρωτόκολλο το 2001. Ενδεχομένως μάλιστα το Πρωτόκολλο να ήταν ακόμη ξεκρέμαστο, αν δεν το είχε επικυρώσει η Ρωσία το 2004. Και αυτή όμως δεν το έκανε, επειδή ήταν μεγαλόψυχη. Ήταν κυρίως οι υποσχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ότι θα υποστηρίξει εν ευθέτω χρόνω τη ρωσική υποψηφιότητα για είσοδο στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ) που έπεισαν τη Μόσχα να μεταβάλει στάση.

Ωστόσο, το μεγαλύτερο πλήγμα ήταν η αμερικανική αποχώρηση. Ακόμη και τότε που ο πρώην Αντιπρόεδρος Αλ Γκορ είχε βάλει την υπογραφή του στο Πρωτόκολλο, το 1997, οι ενδείξεις από το εσωτερικό των ΗΠΑ ήταν αρνητικές. Σε ένα κλασικό δείγμα οικονομικού εθνικισμού, η Γερουσία είχε υπερψηφίσει με 95 ψήφους υπέρ και μηδέν κατά τον νόμο Μπερντ-Χέιγκελ. Αυτός επεσήμαινε ότι η Ουάσιγκτον δεν θα έπρεπε καν να υπογράψει το Πρωτόκολλο, αν αυτό δεν περιελάμβανε δεσμευτικούς στόχους μείωσης των εκπομπών αερίων και χρονοδιαγράμματα επίτευξής τους όχι μόνο για τις ανεπτυγμένες, αλλά και για τις αναπτυσσόμενες χώρες. Διαφορετικά, η αμερικανική οικονομία θα μπορούσε να πληγεί ανεπανόρθωτα. Ο φόβος της Κίνας είχε αρχίσει να καταλαμβάνει τους πολιτικούς κύκλους στις ΗΠΑ...

Τρομερό ενδιαφέρον στο σημείο αυτό έχει ότι η Κίνα -αν και κατά βάση ο κύριος λόγος που οι Αμερικανοί αποστρέφονται το Πρωτόκολλο (πέρα φυσικά από την πάγια αποστροφή τους σε ο,τιδήποτε απειλεί σοβαρά την εθνική τους κυριαρχία, παρά τα αντιθέτως θρυλούμενα) -έχει μεταβληθεί σήμερα σε ένα ιδιότυπο σύμμαχο της Ουάσιγκτον στις προσπάθειες της τελευταίας για μια μετά Κιότο συμφωνία, η οποία δεν θα περιλαμβάνει δεσμευτικούς στόχους και ασφυκτικά χρονοδιαγράμματα. Το

σκεπτικό και των δύο είναι: «Δεν μπορούμε να θυσιάσουμε την οικονομική μας ανάπτυξη για το περιβάλλον». Απλώς, στις δύο περιπτώσεις, μεταβάλλονται οι στόχοι...

Η Ευρωπαϊκή Ένωση θεωρείται ο πιο θερμός υποστηρικτής του Πρωτοκόλλου. Ήδη, στις αρχές του 2007 η Επιτροπή ανακοίνωσε τα σχέδια για μια νέα κοινή ενεργειακή πολιτική, η οποία περιλαμβάνει τη μονομερή μείωση κατά 20% των αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου από τους «27». Παράλληλα, επί της τρέχουσας γερμανικής προεδρίας, αποφασίστηκε να επιταχυνθεί και η ανάπτυξη εναλλακτικών πηγών ενέργειας, ώστε να περιοριστεί η εξάρτηση από το πετρέλαιο ή τον άνθρακα.

Το μεγάλο ερώτημα τελικά είναι: Έχει αποδώσει αποτελέσματα το Πρωτόκολλο του Κιότο; Η εύκολη κριτική που ασκείται είναι ότι εξαρχής, με την απόφαση για μείωση των εκπομπών αερίων κατά 5,2% ως το 2012 με έτος βάσης το 1990, είχαν καταδειχθεί τα όρια του εγχειρήματος. Αυτό έχει οδηγήσει σε απόψεις εν πολλοίς σωστές, ότι η συμφωνία δεν μπορεί να αποδώσει, πόσω μάλλον χωρίς την υποστήριξη των Αμερικανών. Ωστόσο, αυτό που πρέπει να επισημανθεί είναι ότι -όπως και με πολλά άλλα προβλήματα- κάθε αρχή είναι και δύσκολη. Παράλληλα όμως, είναι και το ήμισυ του παντός.

Τα προβλήματα εφαρμογής και ελλιπούς υποστήριξης ήταν αυτά που κατέστησαν αναγκαίο να «νερωθεί» το αρχικό πνεύμα του Πρωτοκόλλου. Εδώ εντάσσεται και το σύστημα του emissions trading. Πρόκειται για ένα σύστημα, βάσει του οποίου οι χώρες που ρυπαίνουν περισσότερο μπορούν να... αγοράζουν, σε ένα ιδιότυπο χρηματιστήριο, «πιστωτικές μονάδες» από εκείνες που ρυπαίνουν λιγότερο. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αναπτύξει ένα πολύ εξελιγμένο σύστημα στον τομέα αυτό, αλλά το αν αποτελεί τη λύση μένει να αποδειχθεί. Ωστόσο, με το τρόπο αυτό γίνονται μόνο αργά βήματα προόδου και τίποτε περισσότερο.

Σήμερα, το Πρωτόκολλο του Κιότο και το μέλλον του έχουν φθάσει σε μια κρίσιμη καμπή. Το επόμενο έτος αρχίζει η τελευταία φάση (2008-2012), όπου θα πρέπει να επιτευχθούν οι στόχοι που έχουν τεθεί. Για το λόγο αυτό, το κλίμα μετετράπη σε πρώτο θέμα στην ατζέντα της Συνόδου Κορυφής του G8 (μαζί φυσικά με το όραμα των Ευρωπαίων να αναλάβουν σε κάποιο σημαντικό διεθνές πολιτικό ζήτημα την

πρωτοβουλία από τις ΗΠΑ).

Οι εφειτινές εκθέσεις της Διακυβερνητικής Επιτροπής για τις Κλιματικές Αλλαγές (IPCC) του ΟΗΕ, ενόψει και της Συνόδου των Ηνωμένων Εθνών στο Μπαλί της Ινδονησίας τον προσεχή Δεκέμβριο με βασικό θέμα την αναθεώρηση του Πρωτοκόλλου, υπήρξαν καταπέλτης για τον κίνδυνο της παγκόσμιας υπερθέρμανσης και την επίδραση του ανθρώπινου παράγοντα.

Ωστόσο, τα συμπεράσματα των εκθέσεων δεν φαίνεται να έπεισαν τις μεγάλες χώρες για την αναγκαιότητα μιας πολυμερούς, συνεκτικής πολιτικής. Λίγο πριν από τη Σύνοδο των Οκτώ οι ΗΠΑ παρουσίασαν το δικό τους σχέδιο που μιλάει για παράκαμψη του ΟΗΕ και συνεργασία μεταξύ εκείνων των 15 χωρών με τη μεγαλύτερη παραγωγή εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, ώστε να συμφωνήσουν ως το 2008 στην εφαρμογή από κοινού μέτρων για τη μείωσή τους.

Στο ίδιο μήκος της παράκαμψης του ΟΗΕ φαίνεται ότι κινείται και το σχέδιο που παρουσίασε η Κίνα, το οποίο επισημαίνει την ανάγκη κάθε χώρα να επιλέγει ελεύθερα πώς θα αντιμετωπίσει τις κλιματικές αλλαγές, κινούμενο επίσης εκτός δεσμευτικών συμφωνιών στο πλαίσιο του ΟΗΕ. Αν αυτή η παρελκυστική τακτική συνεχιστεί, τότε ο πλανήτης αντιμετωπίζει τεράστιο πρόβλημα...

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ» στο φάκελο «Ο ΒΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΛΑΝΗΤΗ», στις 9 Ιουνίου 2007, σ. 2.